

שלום רב,

הנדון: "חוק הנכבה" והשלכותיו

לפני שבועות ספורים נכנס לתוקף תיקון מס' 40 לחוק יסודות התקציב, שעניינו "הפחתת תקציב או תמיכה בשל פעילות נגד עקרונות המדינה". לפי התיקון, המוכר בשם "חוק הנכבה", יוכל שר האוצר להטיל סנקציה כספית על גוף שמתקצב או נתמך על ידי המדינה, על סמך עילות שונות, ובין היתר, במקרה שהגוף המתקצב או הנתמך "הוציא הוצאה שהיא במהותה... ציון יום העצמאות או יום הקמת המדינה כיום אבל".

כך, גופים אקדמיים, מוסדות חינוך ותרבות, רשויות מקומיות וגופים מתקצבים אחרים מוצאים עצמם מתלבטים בימים אלו בשאלה האם אירוע בו ישולב אזכור לעצם התרחשותה של הנכבה עלול לחשוף את תקציבם להפחתה, בהתאם להוראות "חוק הנכבה". התלבטות זו עלולה להביא לצנזורה עצמית, תוך פגיעה חמורה בחופש הביטוי וצמצום הדיון הדמוקרטי, פגיעה המוכרת כאפקט מצנן, הפועל את פעולתו מעצם העברת החוק ועוד טרם להפעלת מנגנוניו.

אין זה מתפקידנו לשים עצמנו במקומה של ראש חוג במוסד אקדמי השוקלת האם לקיים כנס, או במקומו של מנהל התוכניות במוסד תרבות השוקל האם להפיק אירוע. איננו יכולים להחליף את שיקול דעתה של העומדת בראש רשות מקומית כאשר היא שוקלת האם לתקצב פעילות מסוימת או במקומו של מנהל בית ספר השוקל האם להעלות בבית ספרו מחזה או לארח סופר.

עם זאת, ראינו לנכון ליידע אותך על עמדתנו בנו – האגודה לזכויות האזרח ועדאלה – בנוגע ל"חוק הנכבה". תקוותנו היא כי במסגרת מכלול השיקולים העומדים בפני מקבלי ההחלטות בגופים השונים, תהיו מודעים גם לפעילותנו בעניין זה בימים אלו ממש.

לעמדתנו, החוק פוגע באופן קשה ושערורייתי בזכות לשוויון, בחופש הביטוי הפוליטי והאמנותי, בזכות לכבוד אישי וקבוצתי ובזכויות חוקתיות נוספות. החוק קובע שיא חדש בהגבלת חירויות יסוד ובעילות חסרות התקדים לפגיעה זו. עמדתנו זו, אשר זכתה לתמיכה מצד גופים רבים נוספים, בוטאה לכל אורך תהליך החקיקה בכנסת, אך לצערנו למרות זאת הצביעה הכנסת בעד החוק, גם אם בנוסח שונה מהצעת החוק המקורית. כמובן שלא ניתן לראות חוק זה כמנותק מהגל הגואה של חקיקה אנטי-דמוקרטית בכנסת, אשר במקרים רבים מטרתו לפגוע בזכויותיהם של האזרחים הערבים בישראל.

בימים אלה אנו עותרים במשותף לבג"צ בשמם של גופים ויחידים שצפויים להיפגע מהחוק. אנו דורשים את ביטול החוק. העתירה, כאמור, מוגשת בימים אלו לבג"צ ודיווחים אודותיה יופיעו גם באתרי האינטרנט של עדאלה והאגודה.

במידה והתיקון לחוק או מכתב זה מציפים שאלות נוספות, אנו עומדים לרשותכם. אנו תקווה כי מכתבנו זה, ופעילותנו השוטפת כמו גם העתירה הספציפית, יסייעו להגנה על השוויון, חופש הביטוי והזכויות האישיות והקבוצתיות של כל אזרחי המדינה וקהילותיה. זכויות אלו אינן עניין מובן מאלין ואינן תיאורטיות: מבחנן הוא בהחלטות היומיומיות אשר מקבל כל אחד האם לעמוד על מימוש זכויות אלו, במיוחד לנוכח איומים מצד רשויות המדינה.

בברכה,

חסן ג'בארין, מנכ"ל

עדאלה – המרכז המשפטי לזכויות המיעוט
הערבי בישראל

חגי אלעד, מנכ"ל

האגודה לזכויות האזרח
בישראל